ശ്രദ്ധ ക്ഷണിക്കൽ

(1) <u>സഹകരണസ്ഥാപനം ആരംഭിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകത</u>

<u>ശ്രീ. കെ. സുരേഷ് കുറുപ്പ്</u>: സർ, റബ്ബറിന്റെ വിലയിടിവ് ഒരു തുടർക്കഥയായി തുടരുകയാണ്. ഈ വിലയിടിവിൽ നിന്നും ഇനി കൃഷിക്കാരന് രക്ഷയില്ല എന്ന ധാരണ പരക്കെ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. 2019 ഡിസംബറിൽ ആസിയാൻ കരാറിന്റെ ഇംപ്ലിമെന്റേഷൻ പിരീഡ് അവസാനിക്കും. അപ്പോഴേയ്ക്കും കേരളത്തിലെ റബ്ബറിന്റെ വിലയും ബാങ്കോക്കിലെയും മലേഷ്യയിലെയും വിലയും ഏതാണ്ട് ഒരേ പോലെയാകും. ചുങ്കം ചുമത്താതെയുള്ള ഇറക്കുമതി റബ്ബർ ഉൾപ്പെടെയുള്ള കാർഷിക ഉല്പന്നങ്ങളുടെ കാര്യത്തിൽ സംഭവിക്കാൻ പോകുകയാണ്. അതോടൊപ്പം ഇപ്പോൾ കേന്ദ്ര സർക്കാർ ഒപ്പിടാൻ പോകുന്ന RCEP (Regional Comprehensive Economic Partnership) പ്രാബല്യത്തിൽ വന്നാൽ കർഷകരുടെ തകർച്ച ഏതാണ്ട് പൂർണ്ണമാകും. കേരളത്തിന്റെ സാമ്പത്തിക സ്ഥിതിയെ പ്രത്യേകിച്ച് കോട്ടയത്തിന്റെ സാമ്പത്തിക ഭദ്രതയെ റബ്ബറിന്റെ വിലയിടിവ് എങ്ങനെ ബാധിച്ചുവെന്ന് ഞാൻ പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതായിട്ടില്ല. ഈ സഭയിൽ പല തവണ പല അംഗങ്ങളും അതെല്ലാം അവതരിപ്പിക്കുകയും നമ്മുടെ സഭ ചർച്ച ചെയ്യുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

ഈ സ്ഥിതിവിശേഷം നേരിടുകയും അതിജീവിക്കുകയും ചെയ്യുക എന്നത് കേരളത്തെ സംബന്ധിച്ച് സുപ്രധാനമായ കാര്യമാണ്. നമ്മുടെ അയൽസംസ്ഥാനങ്ങളെല്ലാം അവരുടെ നാട്ടിലെ കാർഷിക ഉല്പന്നങ്ങളും അസംസ്കൃതവസ്തുക്കളും ഉപയോഗിച്ച് വ്യവസായങ്ങൾ പടുത്തുയർത്തിയപ്പോൾ നമുക്ക് അതിന് കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. മഹാരാഷ്ട്രയിലെ പഞ്ചസാര വ്യവസായം ഇതിന് ഉദാഹരണമാണ്. ഇന്ത്യയിലെ 90% റബ്ബർ ഉല്പാദിപ്പിക്കുന്ന കേരളം, അതെല്ലാം ഇന്ത്യയുടെ അയൽ സംസ്ഥാനങ്ങളിലേയ്ക്ക് കയറ്റുമതി ചെയ്യുകയാണ്. റബ്ബർ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ള വാല്യൂ ആഡഡ് ഉല്പന്നങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുക മാത്രമേ നമുക്ക് പോംവഴിയായിട്ടുള്ളൂ. ഏതാണ്ട് 35000 വാല്യൂ ആഡഡ് പ്രോഡക്ട്സ് റബ്ബറിൽ നിന്നും ഉല്പാദിപ്പിക്കുന്നു എന്ന് കണക്കാക്കപ്പെടുന്നുണ്ട്. സ്മാൾ സ്കെയിൽ/മീഡിയം വ്യവസായങ്ങളുടെ അനന്തസാധ്യതകളാണ് റബ്ബർ നമ്മുടെ മുമ്പിൽ തുറന്നിടുന്നത്. അതേപോലെ വലിയ തോതിലുള്ള ഉല്പാദനത്തിനും നമുക്ക് സാധ്യതയുണ്ട്. കേരള ഗവൺമെന്റിന്റെ സജീവമായ ഇടപെടലും പിന്തുണയും ഇതിന് കൂടിയേ തീരൂ. ഇവിടെയാണ് അമൂൽ മോഡലിന്റെയും സിയാൽ മോഡലിന്റെയും പ്രസക്തിയും പ്രാധാന്യവും വരുന്നത്. അമൂൽ മോഡൽ എന്നുപറയുമ്പോൾ റബ്ബർ പ്രാഥമിക സംഘങ്ങളിൽ നിന്നും

ഇടനിലക്കാരില്ലാതെ സംഭരിക്കാനും കേന്ദ്രീകൃതമായി വാല്യൂ ആഡഡ് പ്രോഡക്ടുകൾ ഉണ്ടാക്കുവാനും കഴിയും. വൻകിടക്കാരോട് സാധാരണ ഗതിയിൽ ഒരു വൻകിട വ്യവസായം തുടങ്ങാനുദ്ദേശിക്കുന്നവർക്ക് ഇന്നത്തെ സാഹചര്യത്തിൽ പിടിച്ചുനിൽക്കാൻ കഴിയില്ല. അവിടെയാണ് ഗവൺമെന്റിന്റെ പിന്തുണയോടും പങ്കാളിത്തത്തോടെയും സിയാൽ മോഡൽ വ്യവസായത്തിന്റെ പ്രസക്തി. ചെറുകിടക്കാർക്കും വൻകിടക്കാർക്കും കൃഷിക്കാരിൽ നിന്നും സർക്കാർ അടിസ്ഥാനവില നൽകി ഇടനിലക്കാരില്ലാതെ സംഭരിക്കുന്ന അസംസ്കൃത വസ്തു എത്തിക്കാവുന്നതാണ്. സാധാരണ ഗതിയിൽ കൃഷിക്കാരെ സഹായിക്കേണ്ട റബ്ബർ ബോർഡിന്റെ നയവും സമീപനവും വ്യവസായത്തെ സഹായിക്കുന്ന രീതിയിലാണ്. വ്യവസായത്തെ എങ്ങനെ അഭിവൃദ്ധിപ്പെടുത്താമെന്നതാണ് ദൗർഭാഗ്യവശാൽ റബ്ബർ ബോർഡ് ഇപ്പോൾ ഊന്നൽ നൽകുന്ന കാര്യം. അതുപോലെ നമ്മുടെ നാട്ടിൽ മാത്രമാണ് റബ്ബർ ഒരു വാണിജ്യ വിളയായി ഉൾപ്പെടുത്തി കോമേഴ്സ് മിനിസ്റ്ററുടെ കീഴിലുള്ളത്. വൻകിട റബ്ബർ ഉല്പാദിപ്പിക്കുന്ന തായ്ലാന്റ്, മലേഷ്യ, ഇന്തോനേഷ്യാ തുടങ്ങിയ രാജ്യങ്ങളിലെല്ലാം അത് കൃഷി മന്ത്രാലയത്തിന്റെ കീഴിലാണ്. ഇങ്ങനെ റബ്ബറുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒരുപാട് വൈരുദ്ധ്യങ്ങൾ നിലനിൽക്കുകയാണ്. ഇത്തരം കാര്യങ്ങൾ കേന്ദ്ര

ഗവൺമെന്റിന്റെ മുമ്പിൽ കൊണ്ടുവരികയും നമ്മുടെ ഈ പ്രതിസന്ധിയെ മുറിച്ചുകടക്കാനുള്ള വലിയ ദൃഢനിശ്ചയത്തോടുകൂടിയിട്ടുള്ള ഒരു സമീപനം ഗവൺമെന്റിന്റെ ഭാഗത്തുനിന്നുണ്ടാകുകയും ചെയ്യണം. ബഹുമാനപ്പെട്ട മുഖ്യമന്ത്രി സഭയ്ക്കകത്തും പുറത്തും ഇക്കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അപ്പോൾ അമൂൽ മോഡലിലുള്ള ഒരു സംവിധാനമുണ്ടാക്കുന്നതിന് ഗവൺമെന്റ് എങ്ങനെയാണ് ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്; എപ്പോഴാണ് നടപടിയെടുക്കാൻ പോകുന്നതെന്നാണ് അറിയേണ്ടതായിട്ടുള്ളത്.

മുഖ്യമന്ത്രി (ശ്രീ. പിണറായി വിജയൻ): സർ, സർക്കാർ അധികാരത്തിൽ വരുന്ന ഘട്ടത്തിൽ റബ്ബർ കൃഷിമേഖല വലിയ പ്രതിസന്ധി നേരിടുകയായിരുന്നു. നേരത്തെ ആരംഭിച്ച ഈ പ്രശ്നം പരിഹരിക്കുന്നതിന് ഉതകുന്ന വ്യക്തമായ സമീപനം ഇടതുപക്ഷ ജനാധിപത്യ മുന്നണിയുടെ പ്രകടനപത്രികയിൽ മുന്നോട്ടുവച്ചിരുന്നു. കൃഷിക്കാരുടെ പ്രൊഡ്യൂസർ കമ്പനികളുടെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ നാളികേരം, റബ്ബർ, സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങൾ തുടങ്ങിയ കാർഷിക വിഭവങ്ങളുടെ മൂല്യവർദ്ധിത ഉല്പന്നങ്ങൾ നിർമ്മിക്കുന്ന വ്യവസായ ശൃംഖലയ്ക്ക് രൂപം നൽകുമെന്നും ഇവയുടെ ഗുണനിലവാരം ഉറപ്പുവരുത്തുമെന്നും വ്യക്തമാക്കിയിരുന്നു. ആഗോളമാർക്കറ്റുമായി ബന്ധപ്പെട്ടു നിൽക്കുന്നതാണ് റബ്ബർ എന്നതിനാൽ ഇറക്കുമതി നയം മൂലം വിപണന

സാദ്ധ്യത നഷ്ടപ്പെടുന്നുവെന്ന പ്രശ്നവും നിലനിൽക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഉല്പാദന ചെലവിലെ ആനുപാതികമായ വില ലഭിക്കുന്നില്ല എന്ന പ്രശ്നവും ഇതോടൊപ്പം തന്നെ നിലനിന്നിരുന്നു. കാർഷികമേഖലയ്ക്ക് ലഭിക്കുന്ന ആനുകൂല്യങ്ങൾ റബ്ബറിന് ലഭിക്കുന്നില്ല എന്ന പ്രശ്നവും ഇതോടൊപ്പം ഉയർന്നുവന്നിരുന്നു. അതിനാൽ റബ്ബർ ലാറ്റക്സും റബ്ബർഷീറ്റും കാർഷികോല്പന്നമായി പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിന് കേന്ദ്ര സർക്കാരിൽ സമ്മർദ്ദം ചെലുത്തേണ്ട സാഹചര്യവും വ്യക്തമാക്കിയിരുന്നു. ഈ കാഴ്ചപ്പാടുകൾ പ്രാവർത്തികമാക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തമായ ഇടപെടലാണ് സംസ്ഥാന സർക്കാർ നടത്തിയത്. ഇതിലൂടെ റബ്ബർ കർഷകരുടെ പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനാവശ്യമായ നടപടികൾക്ക് രൂപം നൽകുന്നതിനും റബ്ബറധിഷ്ഠിത വ്യവസായങ്ങൾക്ക് പ്രോത്സാഹനം നൽകുന്നതിനും രാജ്യത്ത് ഒരു ടാസ്ക് ഫോഴ്സ് ഓൺ റബ്ബർ രൂപീകരിക്കുന്നതിനും കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. സ്വാമിനാഥൻ കമ്മിറ്റി റിപ്പോർട്ടിലെ ശിപാർശ ഉല്പാദനച്ചെലവിന്റെ പകുതി കൂടി ചേർത്ത് ഉല്പന്നവില നിശ്ചയിക്കണമെന്നാണ്. പ്രകടനപത്രികയിൽ തന്നെ കേന്ദ്ര സർക്കാർ മുന്നോട്ടുവച്ച ഒരു കാര്യമായിരുന്നു ഇത്. ഇത് നടപ്പിലാക്കുന്ന കാര്യം കേന്ദ്രസർക്കാർ തത്വത്തിൽ പരിഗണിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഇത് നടപ്പിലാക്കുമ്പോൾ അതിന്റെ നേട്ടം റബ്ബറിന്

ലഭിക്കണമെങ്കിൽ അതിനെ കാർഷികവിളയായി അംഗീകരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. നേരത്തെ നൽകിയ വാഗ്ദാനം കേന്ദ്ര സർക്കാർ നടപ്പിലാക്കാൻ തീരുമാനിക്കുകയും റബ്ബറിനെ കാർഷിക വിളയായി അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്യുമ്പോഴേ ഇതിലൂടെ റബ്ബർ കർഷകന് ന്യായവില ലഭിക്കുകയുള്ളൂ. സംസ്ഥാനത്തിന്റെ പ്രധാന നാണ്യവിളയെന്ന നിലയിൽ പ്രകൃതിദത്ത റബ്ബർ ഉപയോഗിച്ചുള്ള റബ്ബർ ഉത്പന്നങ്ങളുടെ നിർമ്മാണം ആരംഭിക്കുന്നതിനുള്ള ഇടപെടൽ സംസ്ഥാന സർക്കാർ നടത്തിയിട്ടുണ്ട്. 07.06.2018-ൽ ചേർന്ന യോഗം വിശദമായ ചർച്ചയ്ക്ക് ശേഷം റബ്ബർ മേഖലയിൽ സിയാൽ മോഡൽ കമ്പനി രൂപീകരിക്കുന്നതിനും റബ്ബർ വ്യവസായ പാർക്ക് സ്ഥാപിക്കുന്നതിനുള്ള ഭൂമി കണ്ടെത്തുന്നതിനും തീരുമാനിച്ചു. ഇക്കാര്യങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിനായി സ്പെഷ്യൽ ഓഫീസറെ താമസംവിനാ നിയമിക്കുന്നതാണ്. പ്രാരംഭദശയിൽ ഗവൺമെന്റ് മുൻകയ്യെടുത്ത് തുടങ്ങിയതിനുശേഷം സ്വകാര്യ സംരംഭകരെ കൂടി ക്ഷണിച്ചുകൊണ്ട് സിയാൽ മോഡലിൽ ഒരു കമ്പനി രൂപീകരിക്കുന്നതിനാണ് പരിഗണന നൽകുന്നത്. സിയാൽ മോഡലിൽ കമ്പനി ആരംഭിക്കുമ്പോൾ ഉത്പന്നങ്ങളുടെ വിപണന സാധ്യതയും അവയുടെ ഗുണനിലവാരം ഉറപ്പുവരുത്തുന്ന സംവിധാനവും സാങ്കേതിക മികവും പ്രധാനമായും

പരിശോധിക്കപ്പെടേണ്ടതുണ്ട്. ഇതിന് പുറമേ റബ്ബർ വ്യവസായത്തിന്റെ പുരോഗതി ലക്ഷ്യമാക്കിക്കൊണ്ട് റബ്ബർ പാലിൽ നിന്ന് ടയർ ഉൾപ്പെടെയുള്ള മൂല്യവർദ്ധിത ഉത്പന്നങ്ങൾ വിപണനം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ ലഭ്യമാക്കുന്ന റബ്ബർ പാർക്കെന്ന ആശയവും നടപ്പിലാക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ട്. ഇത്തരത്തിൽ റബ്ബർ മേഖലയിലെ പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനുള്ള ക്രിയാത്മകമായ ഇടപെടലുകൾ സർക്കാരിന്റെ ഭാഗത്തുനിന്ന് ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ഇത് പ്രാവർത്തികമാക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ പുരോഗമിച്ചു വരികയാണ്. ഇക്കാര്യത്തിൽ ബഹുമാന്യനായ അംഗം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടുള്ള കാര്യങ്ങളും പരിഗണിക്കുന്നതായിരിക്കും.

ശ്രീ. കെ. സുരേഷ് കുറുപ്പ്: സർ, ഇത്തരം വ്യവസായങ്ങൾ ആരംഭിക്കുമ്പോഴും എപ്പോഴും റബ്ബറിന്റെ സംഭരണം ഇടനിലക്കാരില്ലാതെ അമൂൽ മോഡലിൽ കൃഷിക്കാരിൽ നിന്നും എടുക്കുന്നതിനുള്ള സംവിധാനം ആലോചിക്കുന്നുണ്ടോ ?

ശ്രീ. പിണറായി വിജയൻ : സർ, ഇപ്പോൾത്തന്നെ റബ്ബർ മേഖലയിൽ ചില സൊസൈറ്റികൾ പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ട്. അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് എങ്ങനെ കോ-ഓർഡിനേറ്റ് ചെയ്ത് വരാമെന്ന് ഈ യോഗത്തിൽ തന്നെ ചർച്ച ചെയ്തിരുന്നു. അതിന്റെ കാര്യങ്ങൾ കുറച്ചുകൂടി വിശദമായി

പരിശോധിക്കണമെന്നാണ് വച്ചിട്ടുള്ളത്. ഏതായാലും അതൊരു തള്ളപ്പെട്ട ആശയമല്ല.

(2) <u>വിഷാദരോഗം നേരിടുന്നതിന് നടപടി</u>

<u>ശ്രീ. കെ. എസ്. ശബരീനാഥൻ</u> : സർ, കേരളത്തെ അലട്ടുന്ന ഒരു പ്രധാനപ്പെട്ട സാമൂഹിക ആരോഗ്യ പ്രശ്നത്തിലേയ്ക്കാണ് ഞാൻ സഭയുടെ ശ്രദ്ധക്ഷണിക്കുന്നത്. ഈ വിഷയത്തിലേയ്ക്ക് കടക്കുന്നതിന് മുമ്പ് കഴിഞ്ഞ കാലത്ത് പത്രങ്ങളിൽ കണ്ട, നമ്മളെല്ലാവരും ചർച്ച ചെയ്ത നാല് മരണങ്ങളുടെ കഥ ഞാൻ ഇവിടെ പറയാം. ഇന്ത്യയിലെ തന്നെ എല്ലാവരും അറിയപ്പെടുന്ന രാഷ്ട്രീയ-സാമൂഹിക ഗുരു ആയിരുന്ന ഇൻഡോറിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ഭയ്യാ മഹാരാജ്. ബി.ജെ.പി.യുടെ മധ്യപ്രദേശ് സർക്കാർ ക്യാബിനറ്റ് പദവി കൊടുത്ത ഭയ്യാ മഹാരാജ് കഴിഞ്ഞ പത്ത് ദിവസങ്ങൾക്ക് മുമ്പ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശ്രമത്തിൽ വച്ച് സ്വന്തം തോക്കിൽ നിന്ന് വെടിയുതിർത്ത് ആത്മഹത്യ ചെയ്ത കാഴ്ചയാണ് നമ്മൾ കണ്ടത്. അതുപോലെ ലോകത്തിലെ ഏറ്റവും പ്രശസ്തനായ പാചകവിദഗ്ദ്ധൻ, നമ്മളെല്ലാവരും ടി.വി.യിൽ കണ്ട്, ഏറ്റവും കൂടുതൽ റേറ്റിംഗുള്ള ടി.വി. ഷോ നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന Anthony Bourdain-ന്റെ കരിയറിന്റെ ഉച്ചസ്ഥായിയിൽ വച്ചാണ് പത്ത് ദിവസങ്ങൾക്ക് മുമ്പ് പാരീസിലെ ഹോട്ടൽ

മുറിയിൽ ആത്മഹത്യ ചെയ്ത നിലയിൽ കണ്ടെത്തിയത്. സഭയിൽ ചർച്ച ചെയ്ത, നമ്മുടെ നാട്ടിലേയ്ക്ക് വിഷാദ രോഗത്തിന് ചികിത്സ തേടി വന്ന ലാത്വിയൻ യുവതിയുടെ മരണത്തെക്കുറിച്ചുള്ള മറ്റ് ചുരുളുകൾ അഴിയുമ്പോഴും നമ്മൾ മനസ്സിലാക്കേണ്ടത് ഈ യുവതി കേരളത്തിൽ വന്നത് വിഷാദ രോഗത്തിന് ചികിത്സ തേടിത്തന്നെയാണ് എന്നതാണ്. ഇന്ത്യയിൽ തന്നെ ഏറ്റവും ആഘോഷിക്കപ്പെട്ട ഐ.പി.എസ്. ഉദ്യോഗസ്ഥൻ, മഹാരാഷ്ട്ര ആന്റി ടെററിസം സ്ക്വാഡിന്റെ മിടുക്കനായ മേധാവി ഹിമാൻഷു റോയി. അദ്ദേഹം കഴിഞ്ഞ മൂന്ന് വർഷമായി ക്യാൻസറിന് ട്രീറ്റ്മെന്റ് തേടുകയായിരുന്നു. ഹിമാൻഷു റോയി മുംബെയിലെ സ്വന്തം വസതിയിൽവച്ച് സർവ്വീസ് റിവോൾവർ കൊണ്ട് ആത്മഹത്യ ചെയ്ത് മരിക്കുകയായിരുന്നു. ഹിമാൻഷു റോയിയുടെ ആത്മഹത്യ കുറിപ്പിൽ പറയുന്ന വാചകങ്ങൾ വളരെ പ്രസക്തമാണ്. ' മരണം എന്ന കടുത്ത തീരുമാനം ഞാൻ സ്വയം എടുക്കുന്നത് എന്റെ ജീവിതത്തിലെ തീവ്രമായ വിഷാദം കാരണം ആണെന്നാണ് ' ഹിമാൻഷു റോയി പറഞ്ഞത്. ഇന്ന് ക്യാൻസർ പോലെ, പ്രമേഹം പോലെ കേരളം നേരിടുന്ന ഏറ്റവും വലിയ പ്രശ്നം, നമ്മൾ അറിയാതെ ഇരുട്ടിൽ തപ്പിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ മലയാളികൾ നേരിടുന്ന പ്രധാനപ്പെട്ട പ്രശ്നമാണ് വിഷാദ രോഗം. ലോകാരോഗ്യ സംഘടനയുടെ കണക്കുകൾ പ്രകാരം

ഇന്ത്യയിൽ തന്നെ അഞ്ചര കോടി ആളുകൾ വിഷാദ രോഗത്തിന് അടിമപ്പെട്ടവരാണ്. അങ്ങ് തന്നെ 2017-ൽ നാഷണൽ ഹെൽത്ത് മിഷനും കേരള സ്റ്റേറ്റ് മെന്റൽ ഹെൽത്ത് അതോറിറ്റിയും ചേർന്ന് നടത്തിയ സർവ്വേയിൽ വിഷാദവും വ്യാകുലതയും anxiety disorder-ഉം എല്ലാം ചേർത്ത് കേരളത്തിൽ വിവിധ ഏജ് ഗ്രൂപ്പിലുള്ള 9 ശതമാനം ആളുകൾക്ക് ഈ രോഗങ്ങളുണ്ടെന്നാണ് പറയുന്നത്. Lifetime prevalence depression-ന്റെ 5.54 ശതമാനം എന്നാണ് പറയുന്നത്. ഇത്രയും ഭീകരമായ സാമൂഹിക ആരോഗ്യ അവസ്ഥ കേരളത്തിൽ ഉണ്ടായിട്ടും എന്താണ് വിഷാദം, എങ്ങനെയാണ് ഇതിനെ നേരിടേണ്ടതിനെക്കുറിച്ചുള്ള തുറന്ന ചർച്ച നമ്മുടെ സമൂഹത്തിൽ നടക്കുന്നില്ല. വിഷാദം എന്ന് വച്ചാൽ തുടർച്ചയായുള്ള സങ്കടം, ദൈനംദിന ജീവിതത്തിലും ജീവിതവൃത്തിയിലുമുള്ള താൽപ്പര്യമില്ലായ്മ ഈ തരത്തിലുള്ള ഭാവങ്ങൾ കൊണ്ട് അസ്വസ്ഥമായിത്തീർന്ന മാനസികാവസ്ഥയാണ്. വിഷാദത്തെക്കുറിച്ച് തുറന്ന് സംസാരിക്കാൻ നമ്മുടെ വീടുകളിൽ കഴിയുന്നില്ല. പലപ്പോഴും നമ്മുടെ കൂടെയുള്ള സഹപ്രവർത്തകർ, ബന്ധുക്കൾ, അയൽക്കാർ എന്നിവരുടെ വിഷാദം തിരിച്ചറിയാൻ അവർക്കും കഴിയുന്നില്ല, നമുക്കും കഴിയുന്നില്ല. ഈ വിഷയം സർക്കാർ വളരെ ജാഗ്രതയോടെ കാണേണ്ട ഒന്നാണ്. ഫലപ്രദമായ ഇടപെടലുകൾ

താഴെത്തട്ടിൽ നടത്തുകയാണെങ്കിൽ വലിയ പരിധിവരെ വിഷാദത്തെയും അതുകാരണം ഉണ്ടാകുന്ന ആത്മഹത്യകളെയും നമുക്ക് തടയാൻ കഴിയും. എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ പ്രാരംഭഘട്ടത്തിൽ തന്നെ വിഷാദ രോഗത്തിനുള്ള കണ്ടെത്തലുകൾ, സബ്സെന്ററിലും പി.എച്ച്.സി.കളിലും ഫാമിലി വെൽഫെയർ സെന്ററുകളിലും നടത്തുവാനുള്ള ശ്രമങ്ങൾ നടത്തണം. ഇത് സൈക്യാട്രി എന്ന സ്പെഷ്യാലിസ്റ്റുകൾക്ക് മാത്രമല്ല, എല്ലാ ഡോക്ടർമാർക്കും ഈ രംഗത്ത് വർക്ക് ചെയ്യുന്ന ആളുകൾക്കും കൃത്യ സമയത്ത് കണ്ടെത്തി റെഫർ ചെയ്യുവാനുള്ള കാര്യക്ഷമത നമ്മൾ ഉണ്ടാക്കി കൊടുക്കണം. സമൂഹങ്ങളിൽ പ്രായമുള്ള ആളുകൾ, കുട്ടികൾ, സ്ത്രീകൾ, അമ്മമാർ എല്ലാവർക്കും വിഷാദത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അവബോധവും അതിന്റെ പരിഹാരങ്ങളും നമ്മൾ പറഞ്ഞു കൊടുക്കണം. ഇത് വളരെ സീരിയസായ വിഷയം ആണെന്ന് പറയാൻ കാരണം മലയാളികൾക്കെല്ലാം ചെറിയ അഹങ്കാരമുണ്ട്. ആരോഗ്യ മേഖലയിൽ നമ്മൾ പല സൂചികകളിലും Scandinavian രാജ്യങ്ങളോടും യൂറോപ്യൻ രാജ്യങ്ങളോടും ഒപ്പമാണ്. കഴിഞ്ഞ ആഴ്ചയിൽ വന്ന റിപ്പോർട്ടിൽ മാതൃ-മരണ നിരക്കിൽ ഇന്ത്യയിലെ തന്നെ ഒന്നാം സ്ഥാനം നമുക്കാണ് കിട്ടിയത് എന്നാണ് പറയുന്നത്. 2011-ലെ എം.എം.ആർ റേറ്റ് 61-ൽ നിന്നും 46-ൽ എത്തിയിരിക്കുകയാണ്.

അതായത് യൂറോപ്യൻ കണക്കുകളോടൊപ്പം കേരളവും എത്തിയിരിക്കുകയാണ്. ഇന്ത്യയിൽ എം.എം.ആർ. 130 ആകുമ്പോൾ കേരളത്തിൽ അത് വെറും 46 ആണ്. ഇങ്ങനെയൊക്കെ ആകുമ്പോഴും നമ്മുടെ ജീവിതത്തിലെ പുതിയ രോഗങ്ങൾ, ക്യാൻസറിനെക്കുറിച്ചുള്ള അവബോധമുണ്ട്, അതിനുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ സർക്കാർ നടത്തുന്നുണ്ട്. പ്രമേഹത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അറിവുണ്ട്, അതിന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തുന്നുണ്ട്. പക്ഷെ, ക്യാൻസർ പോലെ, പ്രമേഹം പോലെ എല്ലാ മലയാളികളുടെയും, ഹ്യൂമൻ ക്യാപ്പിറ്റലിനെ തന്നെ ഒരു പക്ഷേ ഭാവിയിൽ ഇല്ലാതാക്കുന്ന വിഷാദം എന്ന രോഗത്തെ സീരിയസായി നമ്മുടെ ഗവൺമെന്റ് കണ്ടുകൊണ്ട് അതിനെ പ്രതിരോധിക്കാനുള്ള നടപടികൾ ഏറ്റവും താഴെത്തട്ടിൽ കൂടുതൽ ഊർജ്ജിതമായി നടത്തണമെന്നുള്ള പ്രധാനപ്പെട്ട ആവശ്യമാണ് ഈ ശ്രദ്ധക്ഷണിക്കലിലൂടെ ഉന്നയിക്കുന്നത്.

ആരോഗ്യവും സാമൂഹ്യനീതിയും വകുപ്പുമന്ത്രി (<u>ശ്രീമതി കെ. കെ. ശൈലജ ടീച്ചർ</u>): സർ, വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ട വിഷയമാണ് ബഹുമാനപ്പെട്ട മെമ്പർ ഉന്നയിച്ചിരിക്കുന്നത്. ക്യാൻസർ, പ്രമേഹം തുടങ്ങിയ രോഗങ്ങളെക്കുറിച്ച് ചർച്ച ചെയ്യുന്ന അതേ ഗൗരവത്തോടുകൂടി ചർച്ച ചെയ്യേണ്ട വിഷയമാണ് മാനസികാസ്വാസ്ഥ്യം ഉണ്ടാകുന്നതിനെ

സംബന്ധിച്ചുള്ളത്. ഗവൺമെന്റ് വളരെ ഗൗരവത്തോടുകൂടി ഈ വിഷയം കണ്ടിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ടാണ് ബഹുമാനപ്പെട്ട മെമ്പർ നേരത്തെ പറഞ്ഞതുപോലെ നാഷണൽ ഹെൽത്ത് മിഷനെയും വിദഗ്ദ്ധരെയുമെല്ലാം പങ്കെടുപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു സർവ്വേ നടത്തുന്നതിന് തയ്യാറായത്. കേരളീയ സമൂഹത്തിൽ ഏകദേശം പത്ത് ശതമാനത്തോളം ആളുകൾക്ക് വിഷാദ രോഗം ഉണ്ടെന്നാണ് പഠനങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുള്ളത്. 2017 ഏപ്രിൽ 7 -ന് ലോകാരോഗ്യ ദിനത്തിൽ ഐക്യരാഷ്ട്ര സഭ ഒരു പ്രത്യേക പ്രമേയം തന്നെ വച്ചിരുന്നു. മാനസികാസ്വാസ്ഥ്യത്തിന് എതിരായി പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതിനെ സംബന്ധിച്ച്, വിഷാദരോഗത്തെ സംബന്ധിച്ചിട്ടുള്ള പ്രമേയമാണ് ഐക്യരാഷ്ട്രസഭ എടുത്തിരുന്നത്. ആ ദിനാചരണത്തോടനുബന്ധിച്ച് മാനസികാസ്വാസ്ഥ്യം, വിഷാദ രോഗം എന്നിവ പരിഹരിക്കുന്നതിനു വേണ്ടി പ്രത്യേക പദ്ധതി തന്നെ ആരോഗ്യ വകുപ്പ് പ്രഖ്യാപിച്ചിരിക്കുകയാണ്. 'ആശ്വാസം' എന്ന പദ്ധതി പ്രാഥമികാരോഗ്യ തലത്തിൽ തന്നെ നടപ്പിലാക്കുന്നതിനുള്ള തീരുമാനമാണ് എടുത്തിരിക്കുന്നത്. ഇപ്പോൾ ബഹുമാനപ്പെട്ട മെമ്പർ സൂചിപ്പിച്ചതുപോലെ ഫാമിലി ഹെൽത്ത് സെന്ററുകളായി മാറുന്ന കുടുംബാരോഗ്യ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ ആശ്വാസം ക്ലിനിക്കുകൾ ആരംഭിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ആദ്യത്തെ വർഷം 170

ആശുപത്രികളെയാണ് തെരഞ്ഞെടുത്തത്. അവിടെയെല്ലാം ആരംഭിക്കുന്നതിനാവശ്യമായ ട്രെയിനിംഗ് കുടുംബാരോഗ്യ കേന്ദ്രങ്ങളിലെ ഡോക്ടർമാർക്കും നഴ്സുമാർക്കും കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞു. ഇനി ഫാമിലി ഹെൽത്ത് സെന്ററായി മാറ്റാനിരിക്കുന്ന ആശുപത്രികളിലെ ഡോക്ടർമാർക്കും നഴ്സുമാർക്കും ആശ്വാസം പദ്ധതി സംബന്ധിച്ച ട്രെയിനിംഗ് കൊടുക്കാനും തീരുമാനിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒരു പ്രത്യേക ചോദ്യാവലിയെ അടിസ്ഥാനമാക്കി ആരോഗ്യപ്രവർത്തകർ മുഴുവൻ ആളുകളെയും സ്ക്രീൻ ചെയ്യുന്നതിനാണ് ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്. വിഷാദ രോഗത്തിന് സാധ്യതയുള്ളവരെ സ്ക്രീനിംഗ് മേഖലയിലേയ്ക്ക് കൊണ്ടുവരികയാണ് ചെയ്യുന്നത്. അതിന് പ്രത്യേക രീതിയിലുള്ള ചോദ്യാവലിയാണ് ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്. പി.എച്ച്.ക്യൂ.9 ചോദ്യാവലി ഉപയോഗപ്പെടുത്തികൊണ്ട് അവരെ സ്ക്രീൻ ചെയ്യുമ്പോൾ അതിൽ കിട്ടുന്ന സ്കോർ അനുസരിച്ചാണ് ഇക്കാര്യങ്ങൾ തീരുമാനിക്കുന്നത്. പോസിറ്റീവ് ആകുന്നവരെ കുടുംബാരോഗ്യ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ പരിശീലനം ലഭിച്ച ഡോക്ടർമാരുടെ അടുത്തേയ്ക്ക് അയയ്ക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. ആശ വർക്കർമാരും ജെ.പി.എച്ച്.എൻ.മാരും അടങ്ങുന്ന ടീമാണ് ഈ ചോദ്യാവലി ഉപയോഗിച്ച് ആളുകളെ സ്ക്രീൻ ചെയ്യുന്നത്. ഇതിൽ മൈൽഡ്, മോഡറേറ്റ്, സിവിയർ എന്നിങ്ങനെ വിഷാദ രോഗത്തെ വേർതിരിക്കുകയാണ്.

കുടുംബാരോഗ്യ കേന്ദ്രത്തിലെ പരിശീലനം സിദ്ധിച്ച ഡോക്ടറുടെ അടുത്ത് എത്തുമ്പോൾ വളരെ മൈൽഡ് ആയിട്ടാണെങ്കിൽ കുടുംബാരോഗ്യ കേന്ദ്രത്തിൽ വച്ചുതന്നെ അവർക്കാവശ്യമായ കൗൺസിലിംഗ് നൽകികൊണ്ട് ഈ പ്രശ്നം പരിഹരിച്ചുവരികയാണിപ്പോൾ. ഒരുപാട് കേസ്സുകൾ ഇപ്പോൾ അറ്റന്റ് ചെയ്തു കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. മോഡറേറ്റ് ആണെങ്കിൽ, അവർക്ക് ചെറിയ രീതിയിലുള്ള ചികിത്സ ആവശ്യമാണെങ്കിൽ പ്രാഥമികാരോഗ്യകേന്ദ്രത്തിൽ വച്ച് തന്നെ ആ ചികിത്സ ലഭ്യമാക്കാൻ സാധിക്കുന്നു. സിവിയർ ആയിട്ടുള്ള പ്രശ്നങ്ങളുണ്ടെന്ന് ബോധ്യപ്പെട്ടാൽ ആവശ്യമായിട്ടുള്ള സൈക്യാർട്ടിസ്റ്റിന്റെ അടുത്തേയ്ക്കോ, അത്തരത്തിലുള്ള ചികിത്സ എവിടെയാണ് ലഭ്യമാകേണ്ടത് ആ കേന്ദ്രത്തിലേയ്ക്ക് റഫർ ചെയ്യുകയാണ് ഇപ്പോൾ ചെയ്യുന്നത്. സാധാരണയായി കുടുംബാരോഗ്യ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ സൈക്കോളജിക്കൽ ഫസ്റ്റ് എയ്ഡ്, പ്രാഥമിക കൗൺസിലിംഗ് മുതലായവ നൽകാൻ സ്റ്റാഫ് നഴ്സിന് പരിശീലനം നൽകിയിട്ടുണ്ട്. അങ്ങനെ പരിശീലനം സിദ്ധിച്ച നഴ്സുമാർ കാര്യങ്ങൾ കൈകാര്യം ചെയ്യും. അതുപോലെ ജില്ലാ മാനസികാരോഗ്യ പരിപാടി പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത് നേരത്തെ പ്രഖ്യാപിച്ചതാണ്. ആ ജില്ലാ മാനസികാരോഗ്യ പരിപാടിയെ കുറച്ചുകൂടി ശക്തിപ്പെടുത്തുന്നതിനുവേണ്ടി

തീരുമാനിക്കുകയും എല്ലാ ജില്ലാ കേന്ദ്രങ്ങളിലുമുള്ള ഡോക്ടർമാർക്ക് ഇത്തരത്തിലുള്ള കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതിന് പരിശീലനം നൽകുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. 'സമ്പൂർണ്ണ മാനസികാരോഗ്യം' എന്ന മുദ്രാവാക്യമാണ് അല്ലെങ്കിൽ പ്രമേയമാണ് ജില്ലാ മാനസികാരോഗ്യത്തിന്റെ ഭാഗമായി ഈ ഗവൺമെന്റ് പുതുതായി സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നത്. സമ്പൂർണ്ണ മാനസികാരോഗ്യത്തിന്റെ ലക്ഷ്യങ്ങളിലൊന്നായിട്ടാണ് ആശ്വാസം ക്ലിനിക്കുകളും പ്രാഥമികാരോഗ്യ കേന്ദ്രത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നത്. മാനസികാസ്വാസ്ഥ്യം പലതരത്തിലുണ്ടാകുന്നതാണ്. ബഹുമാനപ്പെട്ട മെമ്പർ അക്കാര്യം ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചു. അസുഖങ്ങളുടെ ഭാഗമായും മാനസികാസ്വാസ്ഥ്യം വരാം. കാൻസർ പോലെയുള്ള രോഗങ്ങൾക്ക് ദീർഘകാലമായി ട്രീറ്റ്മെന്റ് നടത്തുന്നതിന്റെ ഭാഗമായും വ്യക്തിപരമായ ചില സങ്കർഷങ്ങൾ കൊണ്ടും മാനസികാസ്വാസ്ഥ്യം വരാം. വളരെ പ്രസിദ്ധരായ ആളുകളിലും ഉന്നത പ്രതിഭകളിലുമൊക്കെ ഈ വിഷാദരോഗം കണ്ടുവരുന്നുണ്ട്. അവർക്ക് പൂർണ്ണതയിലേയ്ക്ക് എത്താനുള്ള ആഗ്രഹത്തിന് എന്തെങ്കിലും തടസ്സം വരുമ്പോഴുണ്ടാകുന്ന മാനസിക സങ്കർഷങ്ങൾ വലിയ പ്രതിഭകളുടെ ഇടയിൽപ്പോലും അസ്വാസ്ഥ്യമുണ്ടാക്കുന്നുണ്ട്. ഒരു നിമിഷത്തെ കാര്യത്തിനാണ് ചിലപ്പോൾ ആത്മഹത്യയിലേയ്ക്ക് പോകുന്നത്.

ബഹുമാനപ്പെട്ട മെമ്പർ സൂചിപ്പിച്ചതുപോലെ കാര്യങ്ങൾ തുറന്നുപറയാനുള്ള സാഹചര്യം ലഭ്യമാക്കുക എന്നുള്ളതാണ് കൗൺസിലിംഗ് കൊണ്ടുദ്ദേശിക്കുന്നത്. ആത്മഹത്യ ചെയ്യാനുള്ള തീരുമാനംതന്നെ അവർ മാറ്റിവയ്ക്കുമെന്നാണ് അനുഭവത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ പലരും പറയുന്നത്. അതിനൊരു അവസരമുണ്ടാക്കി കൊടുക്കുക എന്നുള്ളതാണ് വിഷാദരോഗം ചികിത്സിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി നമുക്ക് ചെയ്യാൻ സാധിക്കുക. അങ്ങനെയുള്ളവരെ കണ്ടെത്തി അവരുടെ മാനസിക പ്രശ്നങ്ങൾ ഷെയർ ചെയ്ത് അതിന് പരിഹാരം കണ്ടെത്തി അവരെ ആത്മഹത്യയിൽനിന്ന് പിന്തിരിപ്പിക്കുക എന്നുള്ളതാണ്. അസുഖംമൂലവും ആത്മഹത്യാ പ്രവണതകൊണ്ടും മാനസികാസ്വാസ്ഥ്യമുണ്ടാകാം. ഇത് ഓരോന്നും കണ്ടെത്തി അവർക്കാവശ്യമായ ചികിത്സയും സപ്പോർട്ടും നൽകുക എന്നുള്ളതാണ് ആശ്വാസം പദ്ധതിയിലൂടെയും ജില്ലാ മാനസികാരോഗ്യ പദ്ധതിയിലൂടെയും ഗവൺമെന്റ് നടപ്പിലാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത്.

മാനസിക അസുഖം ബാധിച്ചവരുടെ അസുഖം മാറിക്കഴിഞ്ഞാൽ അവരെ സമൂഹം സ്വീകരിക്കുന്നില്ലെന്നുള്ളതാണ് മറ്റൊരു പ്രധാനപ്പെട്ട കാര്യം. അവരെ വീണ്ടും മാനസിക രോഗിയായി ചിത്രീകരിക്കുകയാണ്. അതുകൊണ്ട് മാനസിക അസുഖത്തിൽനിന്ന് മാറ്റം വന്നിട്ടുള്ളവരെ

പുനരധിവസിപ്പിക്കുക എന്നുള്ളത് വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ട കാര്യമാണ്. കേരളത്തിൽ തിരുവനന്തപുരം, കോഴിക്കോട്, തൃശ്ശൂർ എന്നിവിടങ്ങളിലായി മൂന്ന് പ്രധാനപ്പെട്ട മാനസികാരോഗ്യ കേന്ദ്രങ്ങളുണ്ട്. ഈ മാനസികാരോഗ്യ കേന്ദ്രങ്ങളെ ആധുനിക മാനസികാരോഗ്യ കേന്ദ്രങ്ങളാക്കി മാറ്റാൻ തീരുമാനിക്കുകയാണ്. ആധുനികമായിട്ടുള്ള പല പ്രശ്നങ്ങളുമുണ്ട്. അതൊക്കെ അഡ്രസ് ചെയ്യാൻ സാധിക്കണം. കോഴിക്കോട് മാനസികാരോഗ്യ കേന്ദ്രത്തിലും തിരുവനന്തപുരം മാനസികാരോഗ്യ കേന്ദ്രത്തിലും ചെന്നാൽ അവിടെയൊക്കെ പഴയ ഒറ്റ സെല്ലാണുള്ളതെന്ന് കാണാൻ സാധിക്കും. അക്രമാസക്തരായ ആളുകളെ അടച്ചിടുന്നതിനുവേണ്ടി വളരെ പ്രാകൃതമായ പഴയ സെല്ലുകളൊക്കെയാണുള്ളത്. അതൊക്കെ പൊളിച്ചുകളഞ്ഞിട്ട് അവർക്ക് സമൂഹവുമായി ഇടപഴകാനും ശുദ്ധവായു ശ്വസിച്ച് ട്രീറ്റ്മെന്റ് നടത്തി അവർക്ക് മാനസികോല്ലാസമുണ്ടാക്കാനും കഴിയുന്ന രീതിയിൽ അതിനെ മാറ്റിയെടുക്കാനുള്ള മാസ്റ്റർ പ്ലാൻ തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ബഹുമാനപ്പെട്ട മുഖ്യമന്ത്രിതന്നെ മുൻകയ്യെടുത്ത് കോഴിക്കോട് മാനസികാരോഗ്യ കേന്ദ്രത്തെ ആധുനിക കേന്ദ്രമാക്കി മാറ്റാനുള്ള ഒരു പദ്ധതി തയ്യാറാക്കുന്നതിന്റെ അന്തിമഘട്ടത്തിലാണ്. മാനസിക രോഗത്തിൽനിന്ന് മാറ്റം വന്നിട്ടുള്ളവരെ പുനരധിവസിപ്പിക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ

സംവിധാനങ്ങളും അവിടെ ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. മാനസികാരോഗ്യ പ്രശ്നത്തിൽ വലിയൊരു മുന്നേറ്റം ഈ രണ്ട് വർഷത്തിനിടയിൽ ഗവൺമെന്റുണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ട്. തുടർ പ്രക്രിയയായി നടക്കേണ്ട കാര്യങ്ങൾ നടത്താനുള്ള എല്ലാ ശ്രമവും നടക്കും. ഇതോടൊപ്പം സ്വയം ആഗ്രഹിക്കുന്നവർക്ക് കൗൺസിലിംഗും ലഭ്യമാക്കാം. എൻ.എച്ച്.എം.-ന്റെ ഭാഗമായിട്ടുള്ള 1056 എന്ന ടോൾ ഫ്രീ നമ്പരിൽ വിളിക്കാൻ കഴിയുന്ന ഒന്നാണ് നേരത്തെ ആരംഭിച്ചിട്ടുള്ള 'ദിശ പദ്ധതി'. 'ദിശ പദ്ധതി' വഴിയുള്ള കൗൺസിലിംഗ് ഇപ്പോൾ കൂടുതൽ ഊർജ്ജിതമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. അതുപോലെ 2552056 എന്ന നമ്പരായിട്ടുള്ള മറ്റൊരു ടോൾ ഫ്രീ നമ്പരും ലഭ്യമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. അസ്വാസ്ഥ്യം തോന്നുന്നവർക്ക് കൗൺസിലിംഗ് ആവശ്യമാണെങ്കിൽ ഫോൺ വഴി ലഭ്യമാക്കാൻ കഴിയുന്ന രീതിയിലുള്ള പ്രവർത്തനവും നടത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. വിപുലമായ രീതിയിലുള്ള കാര്യങ്ങളാണ് വിഷാദ രോഗത്തെ നേരിടുന്നതിനുവേണ്ടി ഗവൺമെന്റ് തയ്യാറാക്കിയിട്ടുള്ളതെന്നാണ് സൂചിപ്പിക്കാനുള്ളത്.